

ש מ ו ת ב

ובעצמו יהי' הגואל האחרון, שהרי משה הוא משבט לוי, ומשיח י'עמוד... מבית דוד' — משבט יהודה; אלא הפירוש, שמשה שהוא גואל ראשון הוא שבכוחו ועל ידו יבא משיח הגואל האחרון.

והביאור: התורה היא ראשית (ו') עיקר) מעלתו של מלך המשיח — "הוגה בתורה"; והיינו שכחו זה להיות גואלן של ישראל הוא ע"י התורה, שהיא "תורת משה"; וכן עד"ז כחם של ישראל להביא את הגאולה העתידה ע"י עבודתם הם, הוא ע"י התורה (וכמשיח' לקמן).

ושייכות פנימית זו שבין משיח ומשה מרומזת גם בזה שביאת משיח נקראת יבוא שילה — ש"יבא שילה" בגימט' "משיח"; ו"שילה" בגימט' "משה"; כי "יבא שילה" — היינו גילוי של משיח וביאתו בפועל — הוא (בגימט') "משיח". ו"שילה" בגימט' "משה", היינו (זה שכבר ישנו קודם ל"יבוא") הכח על ביאתו של משיח הוא הוא ענינו של משה.

והנה ידועה שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר י" ש"יבא (שילה) בגי' "אחד" ו"משה" בצירוף "אחד" בגי' "משיח".

(4) רמב"ם הל' מלכים ספ"א.

(5) רמב"ם שם.

(6) מלאכי ג', כב. וראה שבת פט, א.

(7) ויחי מט, י.

(8) בעל הטורים עה"ט.

(9) נח"א כה, ב. רנ"ג, א. כעה"ט שם. לית להארוזיל ושה"פ פ' ויחי. וראה בה' שיחה שנסמן בהערה הבאה.

(10) אחש"פ תרצ"ט.

א. עה"פ: "שלח נא ביד תשלח" אי' במדרש: "אמר (משה) לפניו רבש"ע שלח נא ביד תשלח — ביד משיח שהוא עתיד לגלות". אמנם, בקשתו זו של משה לא נתקבלה, כי רצונו של הקב"ה הי' שדוקא משה יהי' השליח להוציא את בני ממצרים.

מדברי המדרש מובן שישנה שייכות מיוחדת בין משה ומשיח, אשר משום זה ביקש משה שהשליחות (בגאולתן של בני ממצרים) שהוטלה עליו תימסר "ביד משיח"; אלא שמ"מ הייתה צריכה להיות הגאולה דיצי"מ דוקא ע"י משה, וענינו של משיח הוא דוקא גאולתן של ישראל מגלותם האחרון.

והנה תוכנה של שייכות זו שבין משה ומשיח (שמפני זה בא הצד"ה שבתפקידיהם: לגאול את בני ישראל מגלותם) מובן ע"פ מאורו"ל: "משה הוא גואל ראשון הוא גואל אחרון". והנה אין הפירוש שמשה גופו

(1) פרשתנו ר, יג.

(2) לקח טוב עה"פ. וראה פד"א פ"מ: כי אותו איש שאתה עתיד לשלוח כו' שנא' הנה אנכי שולח לך את אלי הנביא גי'. וראה תיב"ע: שלח כו' ביד פנחס דחמי למשלחא בסוף יומיא (ופנחס הוא אלי (תיב"ע וראו וי. ית. ותיב קצ, סע"א. פד"א פמ"ו. יל"ש ר"פ פנחס. מדרש אגדה שם. רש"י ב"מ קיד, ב. רלב"ג מ"א יו, א. ועוד).

(3) ראה שמו"ר פ"ב, ו. וזח"א רנ"ג, א. שה"פ פ' ויחי. תו"א משפטים עה, ב.

וגם להמבואר בפד"א כו' (הובא בהערה הקודמת) שהכונה ב"שלח נא ביד תשלח" לאלי — ראה דבר"ט ספ"ג: איל הזקביה למשה כשם שנתן את נפשך עליהם בעה"ז כך לע"ל כשאביא להם את אלי הנביא שניכם באים כאחת.

והנה ידוע אשר "ירידה צורך עלי' היא", והיינו שכל תכליתה של ירידה ממדריגה הקודמת היא לצורך עלי' הבאה על ידה ¹¹ — הרי מובן שהעלי' שלאחרי הירידה יש בה עלי' לגבי העילוי שהי' קודם הירידה. ומובן מזה שמדריגת העלי' ע"י מ"ת שבאה לאחרי הירידה ע"י חטא עה"ד, יש בה יתרון על דרגת העילוי ש"קודם חטא עה"ד; ובודאי שכמו"כ הוא ביתרון מעלתה של העלי' ה' עתידה (שלאחרי הירידה בחטא העגל) לגבי העלי' דמ"ת (שקודם חטא העגל).

ומעלתה של עלי' זו (שלאחרי ה' ירידה, לגבי המעלה הקודמת) היא ביתר שאת — הן מצד המשכת אוא"ס ב"ה מלמעלמ"ט והן מצד התעלותם של בניי (והעולם) מלמטלמ"ע.

וכמו שמצינו בעלי' דמ"ת: דעם היות שגם קודם מ"ת כבר ניתן הכח על קיום המצות, ובלשון הרמב"ם ¹² ש"על ששה דברים נצטווה אדה"ר וכו' והוסיף לנח אבר מן החי כו' בא אברהם ונצטווה יתר על אלו כו' ויצחק כו' ויעקב הוסיף כו' ואמחז"ל דהאבות קיימו "כל התורה כולה עד שלא נתנה" ¹³ — עכ"ז הרי דוקא במ"ת נתחדש (לא רק עילוי רב ותוספת כח בקיום המצות עצמן ¹⁴, אלא גם) כל הענין ד"ובנו בחרת" ¹⁵ — בחירת

והיינו שביאתו של משיח בפועל ("יבא") יהי' ע"י העבודה באופן של "אחד". והכח לבצע עבודה זו ניתן לנו ממש ¹⁶, ולכן "משה" (נתינת הכח על עבודה זו) בצירוף "אחד" (העבודה עצמה) בגי' "משיח".

ב. והביאור בזה:

ארו"ל "עולם על מילואו נברא" ¹⁷, היינו שכאשר נברא העולם היו כל עניניו בשלימותם. אלא שאח"כ ע"י חטא עה"ד, "שבא נחש על חוה, הטיל בה זוהמא" ¹⁸, וירד האדם (וה' עולם ¹⁹) משלימותו וממעלתו — עד הזמן דמ"ת, שאז נתעלו מירידתו, כי "ישראל שעמדו על הר סיני פסקה זוהמתו" ²⁰; ושוב באה ירידה אח"כ ע"י חטא העגל שאז חזרה זוהמתו ²¹ — ועדיין היא בעולם עד בוא הגאולה העתידה ויקייים היעוד "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" ²², שאז תתבטל הזוהמא לגמרי, העולם יתברר ויזדכך ויתעלה בתכלית הבירור הו"י כוך והעלי'.

11) עדמ"ש"כ בתניא רפמ"ב — ועפ"ז יובן מה שמבואר בהשיחה שמה ש"שילה" בגי' "משה" היינו שמשה ידע שעיקר כל הגילויים יהי' כאשר הכל יתברר, ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ, ויבררו ויזככו מדבר העמים, וילכו לשילה ברינה. ולכאורה זה שמשה ידע כו' אינו טעם (מספיק) שבשביל זה יהי' בגי' שילה. ולפי המבואר בפנים י"ל שמשה ידע היינו ידיעה כדבעי — שיש לה תולדות, נתינת הכח על עבודה זו, ולכן הוא בגי' שילה.

12) ראה ב"ר פ"ד, ז. פ"ג, ג.

13) שבת קמו, א.

14) ראה תו"א יתרו ע"ד, ב.

15) שבת שם. זח"א נב, ב. וזח"ב קצג,

ב.

16) זהר שם. וראה תניא ספ"ו.

17) זכרי' יג, ב.

18) ראה בארוכה לקו"ש ח"ה שיחה א' לפ' לך ובהנסמן שם.

19) ה' מלכים פ"ט ה"א.

20) יומא כח, ב. קידושין פב, א.

21) ראה לקו"ש ח"ג פ' לך, ח"ה פ'

וירא ובהנסמן שם.

22) ראה שו"ע אה"ז או"ח סי' ס"ו.

מזה שבחי "ונגלה כבוד הוי' וגו'" — גילוי אוא"ס ביה' שיהי' לע"ל — הוא נעלה יותר מבחי' גילוי האלקות שהי' במ"ת.

וגם בנוגע למדרגתם של בני' והעולם, הרי לע"ל יקויים מ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" ובלע המות לנצח וגו' ²¹, והיינו

[לא כמו שהי' במ"ת שרק פסקה זוהמתו] — ועדיין נשארה אפשרות שתחזור לאח"ז — (וכמו שהי' בפועל ע"י חטא העגל) ²², והיינו לפי שהי' זיכוך שנפעל בעולם לא הי' מצד העולם עצמו, כ"א מצד המשכת וגילוי אלקות מלמעלה, ולכן "במשוך היובל" — כשנסתלק גילוי זה היתה שוב אפשרות לחזרת ההזוהמא ²³. אבל לעת"ל היינו

שענין הטומאה והזוהמא יועבר לגמרי, והיינו שהעולם עצמו מצד ענינו הוא יתברר ויזדכך ולכן גם הגילוי (העליו') שיבא עי"ז יתגלה ויחדור בעולם באופן של "לנצח".

ד. והנה מזה אשר דוקא אחרי הירידה היא העליו' הנעלית ביותר

הקב"ה בבני' הבאה מעצמותו ית' ²⁴ שלמע' מכל אור וגילוי (שנתגלה קודם מ"ת).

וכן הוא גם בנוגע למעלת דרגתם של בני' (והעולם): דאעפ"י שע"י חטא העגל חזרה זוהמתן של ישראל, מ"מ לא היתה זוהמא זו כמו קודם מ"ת ²⁵. דלפי שהבירור והעילוי ד"פ פסקה זוהמתו" במ"ת הי' בדרגא נעלית יותר מדרגת העילוי קודם חטא עה"ד, והיינו שפעולתו היתה פנימית וחודרת יותר ²⁶, לכן גם ב"ירידה שלאח"ז עדיין ניכרת פעולתו.

ג. ועד"ז הוא גם בענין העליו' בגאולה העתידה — שאז ילמד משיח תורה את כל בני' כולם ²⁷, תורתו של משיח (בדוגמת העליו' שבמ"ת ²⁸) — שגם בה מעלה גדולה ויתירה על העליו' שבמ"ת ²⁹: ובשני הענינים הנ"ל — בגילוי האלקות מלמע' וב"מדרגתם של בני' (והעולם):

מבואר בתנאי ³⁰ שעם היות שגילוי האלקות שהי' במ"ת הי' בבחי' ראי' חושיית, בכ"ז הי' זה רק "מעין" ודוגמת הגילוי שיהי' לע"ל. הרי מוכן

(30) ישע"י מ, ה. וראה שער האמונה פכ"ה.

(31) ישע"י כה, ח.

(32) ראה ד"ה וירד תרמ"ג בסופו: ומה שבמ"ת פסקה זוהמתו אפ"ל שהוא כמ"ש בסש"ב בניונים שהרע שבהם ישן ויכול להיות חזון וניעור, כמ"כ כאן הרי אח"כ הי' חטא העגל שחזרה זוהמתו והי' שניונים, והיינו שגם מתחלה לא נזדכך לגמרי.

(33) ראה בלקוטי שיחות שם שבמתן תורה — בפועל הי' רק הענין ד"עליונים ירדו לתחתונים", וענין "התחתונים יעלו לעליונים" — ביריר ועליות התחתון עצמו הותחל לאחרי מ"ת אלא שהכח עי"ז נתן במ"ת.

(23) ראה לקו"ת ויקרא לה, ב. ספה"מ חש"ג ע' 24. לקו"ש ח"ד ע' 1341. וראה לעיל בשיחה א' ס"ה ואילך.

(24) ראה ניצוצי אורות וזח"ג יד, ב. (25) שהרי במ"ת נתבטלה הגזירה דעליונים לא ירדו לתחתונים כו' (שמו"ר פ"ב, ג. וראה גם תנחומא וארא טו) וראה בה' נסמן לעיל הערה 21. וראה לקו"ש ח"ת שיחה לחה"ש.

(26) לקו"ת צו יז, א. שער האמונה פנ"ו. (27) ראה תר"א שמות מט, א. ובכ"מ. (28) ראה קה"ר (ספי"א ורפ"ב) שחזרת עוה"ז הבל היא לפני תורתו של משיח. (29) פל"ו.

זולתו מעיקרו (בחי' יחיד); כ"א דוקא כאשר ישנה מציאות של עולם ובכ"ז נרגש בעולם שאינו מציאות לעצמו בזה דוקא מתבטאת אמיתות אחדותו של הקב"ה. וזהו ענין "אחד" שגם כשישנו למציאות של עולם מ"מ מיוחד הוא עמו ית' בתכלית ה' יחוד⁴². וכמרומו בג' האותיות שבמלת "אחד": ד' — ד' רוחות העולם, ח' — ז' רקיעים וארץ (מעלה ומטה), א' — הקב"ה "אלופו של עולם"⁴³. והפ' במלת אחד הוא שצריכים להמ' שיש ולגלות אלקותו ית' (הנרמז באות א') בעולם (הנרמז באותיות ח' וד') שגם בעולם — לשון העלם והסתר — כפי שהוא במציאותו ובגדריו הוא יורגש שכל מציאותו הוא "אלופו של עולם" (וכמרומו גם בזה שהא' שב- מלת "אחד" הרומזת על "אלופו של עולם" — היא הראשונה וכלולים בה ובטלים אלי' "הח' והד' הרומזות על מציאות העולם).

ו. אך לכאורה איך יהי' העולם — שענינו (כשמו) להעלים ולהסתיר על אלקות — "כלי" לקבל — ובאופן שיתגלה עי"ז — "אלופו של עולם"? הנה לזה נתנו תומ"צ לישראל במ"ת בכדי שבהם וע"י יבררו ויזככו את העולם ויעשוהו "דירה לו יתברך בתחתונים"⁴⁴.

וזה שבמ"ת ניתן הכח לברר ולזכך את העולם, היינו, לא זו בלבד שאז

מובן אשר הירידה אינה אלא הכנה מוכרחת יי' להעלי' הבאה אחרי'. והיינו כי דוקא העבודה במקום הירידה היא המביאה את העלי'.

וכמו שהעלי' דמ"ת באה ע"י ה' הכנה ד"מעשה אבות" יי' ואח"כ הבי' רור וזיכוך ד"כור הברזל" יי' במצ' רים יי', שהם שהכינו את בני' (וה' עולם) שיוכלו לקבל הגילוי דמ"ת;

כך, ע"י ההכנה של "מעשינו ועבו' דתינו כל זמן משך הגלות" יי' בביורר וזיכוך העולם עד שהעולם עצמו מצד ענינו הוא יזדכך ויתעלה כנ"ל תבוא העלי' דגאולה העתידה.

ה. והענין יובן בהקדים הקושיא הידועה יי' על מ"ש יי' "שמע ישראל וגו' ה' אחד": דלכאורה הי' מתאים יותר לומר "ה' יחיד", כי מלת "אחד" אינה מורה, לכאורה, על אמיתות יחודו של הקב"ה, שהרי יש "אחד המנוי" שיש שני לו (ולכן נאמר יי' "יש אחד ואין שני", כי מלת "אחד" לבדה עדיין אינה שוללת "שני"), משא"כ מלת "יחיד" שוללת מעיקרו ענין של שני?

והביאור בזה יי', דהיא הנותנת: תכלית ואמיתית אחדותו של הקב"ה אינה ניכרת בשלילת כל מציאות

(34) ראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך.

(35) ראה לקו"ש ח"ג ע' 776.

(36) מלכים א ח, גא.

(37) ראה תוי"א יתרו (עד, א"ב) שמות

שם.

(38) תניא רפ"ז.

(39) ראה תוי"א וארא נה, ב. אמרי בינה שער הק"ש אות ח ואילך. ספחמ"צ להצ"צ ע' קכד, ובכ"מ.

(40) ואתחנן ו, ד.

(41) קהלת ז, ת.

(42) ראה לקו"ש ח"ז ע' 1335.

(43) סמ"ק הובא בב"י או"ח סס"א.

שו"ע או"ח שם ס"ו. שו"ע אדה"ז או"ח שם ס"ו. לקו"ת תוריע כג, ג. וראה ברכות יג, ב.

(44) ראה שעה"ה"א פ"ב (פט, ב).

(45) תנחומא נשא פט"ז.

עפ"ז מבוארת השייכות הפנימית בין משה ומשיח, כי הגאולה העתידה באה בפועל ע"י משיח, אבל זהו בכחו של משה, שממנו וע"י ניתנה היכולת לקרב ולהביא גילוי משיח.

מאידך, מובן גם ההבדל שביניהם: כי אף שמשה הוא גואלם של ישראל, הרי תכלית שעבוד וגלות מצרים וגאולתם ויציאתם של ישראל ממצרים הוא מ"ת, כמ"ש "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה", וענינו של מ"ת שהוא ענינו של משה, (נוסף על הענין העיקרי של בחירת הקב"ה בבניי כנ"ל), ה"ה נתינת הכח על העבודה בבירור וז"כ כוך העולם; ענינו של משיח הוא גמר הבירור והזיכוך והעיקר העבודה לאח"ז, כאשר העולם כבר יתברר ויזדכך וכו'".

בתניא (פלי"ז ואילך) ובכ"מ, הרי עכצ"ל שצ"ל הענין ד"אחד" גם בעולם.

אלא שבכדי לפעול אחדות בעולם צ"ל תחלה אחדות בישראל (ראה לקו"ש ח"ט ע' 159 ובהערה 49 שם), ואמתית האחדות בישראל הוא ג"כ בדוגמת הענין ד"אחד" — שגם מצד ציור הפרטי שבהם, שבו: כ"א מחולק מחבירו — הם בהתאחדות (ראה בארוכה לקו"ש ח"ד ע' 1142 ואילך, לקו"ש ח"ט הנ"ל).

(49) פרשתנו ג, יב.

(50) וי"ל שזהו גם תוכן מענה הקב"ה למשה (פדר"א שם): לא אמרתי לך לך ואשלחך אל ישראל אלא לך ואשלחך אל פרעה, לאותו איש שאתה אומר אני שולח לע"ל אל ישראל כו',

כי ענינו של משה הוא בעוד שיש מציאות "פרעה" בעולם, לבררו ולזככו כו', משא"כ ענינו של אלי (ומשיח) הוא בעיקר לאחר שגאולת רוח הטומאה אע"פ מן הארץ, כבפנים.

ניתנו התורה ומצוותי, שעל ידם ייעשה העולם דירה לו ית', אלא שגם עצם גילוי האלקות שבמ"ת ומדריגתו של העולם באותה שעה נתנו הכח על בירור וזיכוך העולם לאחר מ"ת:

בשעה שניתנה התורה נתבטל ה"עולם ממציאותו לגמרי מחמת עוצם הגילוי שמלמעלה, והיינו שביטול זה ה" מורגש גם בעולם, כמארו"ל: "צפור לא צווח כו' אלא העולם שותק וכו'". ואף שהעולם עצמו, כמו שהוא בגדריו ובמציאותו לא ה' ראוי עוד לקבל גילוי אור הנעלה שבמ"ת, ורק שנתבטל מגדריו וממציאותו וכו' מצד הגילוי הבא מלמע' (ולכן ה' זה רק לפי שעה, כנ"ל).

הנה ביטול זה בשעת מ"ת הוא שנתן הכח שיוכל העולם להתברר ולהודרך ולהתעלות אח"כ עד אשר יהי "כלי" ודירה לו ית'.

ז. ועפ"ז יבואר מה ש"משה" ב"הוספת "אחד" בגימטריא "משיח", כי ענינו של משה (מ"ת) הוא נתינת כח על העבודה בבירור וזיכוך העולם באופן של "אחד", ועבודה זו בכחו של משה, תביא את הגאולה העתידה שהוא ענינו של משיח".

(46) שמור"ר ספכ"ט.

(47) ובזה יובן מארו"ל (דבר פ"ב, לא) שישאל זכו לק"ש במ"ת, כי במ"ת ניתן להם הכח על העבודה ד"אחד", כבפנים.

(48) ואף שבשיחה הנ"ל מבואר שזה ש"משה" בצירוף "אחד" בגי' "משיח" היינו שבוה שבישראל תהי' אחדות בכלל, ובפרט התאחדות בענין הדיבור אודות משיח כו' ימשיכו הגאולה שלימה ע"י משיח — הרי להיות שהגילויים דלע"ל תלויים לא רק בבירור וזיכוך ומצבם של ישראל עצמם, כ"א גם בבירור וזיכוך העולם כמבואר

ולאחרי גמר עבודת היום, שאז עושה האדם חשבון צדק של עבודתו במשך היום, מודגש שוב תפקידו להמשיך בחי' האלף בכל עניני העולם. וזהו שאומר "בידך אפקיד רוחי גו' אל אמת" ⁵⁵. כי ענינו של "אמת" הוא ע"ד בחי' "אחד" הנ"ל, וכמש"נ ⁵⁶ "ואמת הוי' לעולם" ⁵⁷, וכדאי בירור שלמי ⁵⁸ ש"חותמו של הקב"ה אמת לפי שבג' האותיות א'מ'ת, הנה הא' ראשונה שבאותיות ומ' — אמצעיתן ות' — אחרונה שבאותיות, כמ"ש ⁵⁹ "אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלקים", והיינו שבכל עניני העולם מן הקצה אל הקצה יומשך ויתגלה "אמת הוי'" — אלופו של עולם ושמאמתית מציאותו נמצאו כל הנמצאים. ולכן איתא בספרים ⁶⁰ "שבהסיר הא' ממלת "אמת" נשאר "מת" — היפך ענין החיים.

וכשם שבכללות, הרי במתן תורה ניתן הכח על בירור וזיכוך העולם, כך בעבודתו הפרטית של כאו"א, ע"י בירור וזיכוך חלקו בעולם ע"י עבדו דתו כמצווה עליו בתורו (בחי' משה), באים להגאולה הכללית ⁶¹ "בחי' משיח) בעגלא דידן.

(משיחת אחש"פ תשכ"ט)

ח. האדם הוא עולם קטן יי. וע"ד סדר הנ"ל בעולם (כפשוטו) כן הוא בכאו"א ובכל יום ויום, אשר יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב. ואח"כ אומר בידך אפקיד רוחי. ולמחרתו נעשה ברי' חדשה ⁶² ומתחיל עבודה חדשה.

עבודת היום מתחילה בתפלה ותורה — "לביהכ"נ ומביהכ"נ לביהמ"ד" ⁶³, ואז גם מקבל "הכח" לעבודתו בעולם: נפח"א מתפשטת בגופו (ע"י התפלה) ⁶⁴ ויכול למשול ביצה"ר ובחלקו בעולם (ע"י התורה — תבלין ליצה"ר ⁶⁵ וכ' פשוטו — הוראה בכל דרכיו); ואח"כ באה העבודה בפועל בעניני עולם — "הנהג בהם מנהג דרך ארץ" ⁶⁶. ועד אשר כמ"ש הרמב"ם ⁶⁷ "שהחכם כו' צריך שיהי' ניכר כו' במאכלו ובמשקו וכו' ⁶⁸, והיינו שבכל ענינים אלו יהי' ניכר שהוא "החכם עיניו בראשו" ו"מלט הוא את העיר (קטנה) בחכמתו" ⁶⁹, "החד" בטל לה"אלף אלופו של עולם ע"י "אאלפך חכמה" ⁷⁰.

(51) תנחומא פקודי ג. ת"ז תש"ט (ק, א). ועייג"כ אדר"ג פלי"א. קה"ר א. ד. זח"א קלד, ב. מ"ג ח"א פצ"ב. לקוית במדבר ה, סע"א.

(52) ילקוט תהלים רמז תשב. שו"ע אדה"ז או"ח מהר"ק ס"ד ס"א, ס"ו ס"א.

(53) ברכות סד, א.

(54) לקוית פנחס ע"ט, ו. ובכ"מ.

(55) ראה קידושין ל, ב.

(56) ברכות לה, ב. וראה שו"ע אדה"ז או"ח ס"י קנהיגנו.

(57) הלי דעות פ"ה ה"א.

(58) קהלת ב, יד, טו, נדרים לב, ב.

(59) איוב לג, לב.

⁵⁹ תהלים לא, ו.

⁶⁰ תהלים קיז, ב.

⁶¹ ראה לקוית בהעלתך ל, ד.

⁶² סנהדרין פ"א ה"א. וראה דברי פ"א.

⁶³ י. שהש"ר פ"א ט, א.

⁶⁴ ישעי' מד, ו.

⁶⁵ חזקוני מהרש"א סנהדרין צו, א.

⁶⁶ ד"ה בלא זימני, וראה מאו"א מצ' אמת.

⁶⁷ ראה אגה"ק ס"ד.

ו א ר א

כתב אדמו"ר הזקן בשולחנו, בידינו הסיבה: "אימתי צריך להסב בשעת אכילת כזית... מצה... ובשעת אכילת הכריכה... אכילת אפיקומן... ושתית ד' כוסות — לפי שכל דברים אלו הם זכר לגאולה ולחירות, שהד' כוסות תקנו חכמים כנגד ד' לשונות של גאולה האמורים בפ' וארא, והוצאתי וגאלתי ולקחתי והצלתי כו' לפיכך הם צריכין הסיבה דרך חירות, אבל שאר כל הסעודה אם רצה לאכול ולשתות בלא הסיבה הרשות בידו כו' אבל מ"מ המיסב בכל הסעודה ה"ז משובח ועושה מצוה מן המובהכר".

מסגנון לשונו מוכח שכוונתו לבאר טעם ההסיבה הנצרכת בד' דברים אלו, והיינו משום ש"הם זכר לגאולה וחירות" — "לפיכך הם צריכין הסיבה דרך חירות".

וצריך להבין:

(א) בסימן זה (בסעיף קודם) כבר ביאר טעם ההסיבה: "... שישב ב- הסיבה דרך חירות כו' לפי שבכל דור ודור חייב אדם להראות את עצמו כאלו הוא עתה יוצא משעבוד מצרים כו' לפיכך צריך לעשות כל מעשה לילה זה דרך חירות".

לפי זה הרי אין אנו זקוקים לנתינת טעם למה צריך להסב בשעת אכילת הכזית וכו', כי כבר מבואר הוא מ"ש לפי: ואדרבה, בעיקר הי' לו לבאר הטעם למה אינו צריך (אלא ה"רשות בידו") להסב ב"שאר כל הסעודה" (ולא

א. איתא בירושלמי: "מנין לד' כוסות (רמז מן התורה": ר"י בשם ר' בניי' כנגד ד' גאולות («לשונות של גאולה שהוזכרו בפרשה כשנת- בשרו על גאולת מצרים»): לכן אמור גו' והוצאתי גו' והצלתי גו' וגאלתי גו' ולקחתי גו' "י.

ועוד טעמים נאמרו שם: "ריב"ל אמר כנגד ד' כוסות של פרעה וכו'. ר' לוי אמר כנגד ד' מלכיות, ורבנן אמרי כנגד ד' כוסות של פורענות שהקב"ה עתיד להשקות את אומות העולם... וכנגדן עתיד הקב"ה להשקות את ישראל ד' כוסות של נחמות וכו'".

בפשטות ההפרש בין הטעמים האחרונים להטעם הראשון "כנגד ד' גאולות" הוא: להטעמים הנ"ל אין בד' הכוסות זכר ושייכות גלו' לגאולת בני ישראל (ממצרים), משא"כ ל- הטעם "כנגד ד' גאולות" הרי ד' הכוסות הם זכר (לשונות של) גאולה.

ועפ"ז י"ל שפולגתא הנ"ל בהרמז להד' כוסות הוא נפקא מינה גם ל- הלכה, ובהקדם:

- 1) פסחים פ"י ה"א. וראה גם ב"ר פפ"ח. ה. אוה"ת וארא (ע' קפה. ע' בתקצו).
- 2) פני משה שם.
- 3) פרשתנו ו, רז.
- 4) במאירי פסחים צט, ב: שענינם (של ד' כוסות של פרעה) הי' סבה לגאולת מצרים. וראה ג"כ בקה"ע ופ"מ לירושלמי שם. ומפרשי המדרש בב"ר שם — אבל מובן, שזה רק סבה לסבה וסבה כו' ושייכות רחוקה לגאולה, משא"כ להטעם "כנגד ד' גאולות" הרי זהו ענין ה"גאולה" עצמה.